Türkiye-Rusya Dış Ticaretinin Sektörel Düzeyde Analizi

The Analysis of Turkey-Russia External Trade at the Sectoral Level

Ph. D. Candidate Gizem Akbulut (Gümüşhane University, Turkey)

Candan Yılmaz (Gümüşhane University, Turkey)

Abstract

Generally the growth of country and the development of countries' regional level depend upon the competitive power of other countries and their regions as well. In this context with globalization, the concept of competition in terms of individuals or firms have been not only limited to the local level, but also moved into the international order. Turkey has started to implement export-oriented industrialization policy taken decision on 24 April 1980 and thereby the capacity of its foreign trade has gradually increased in the current process.

Starting from this direction, the aim of the study is to determine the sectoral analysis of the 2001-2014 periods in terms of the foreign trade relationship between Turkey and Russia. The main purpose of this study is to analyze the Turkey-Russia's foreign trade on the basis of commodity groups. In this study, commodity group data located in Standard International Trade Classification obtained from the Turkey Statistical Institute database was used. In the analysis of study the Revealed Comparative Advantage index was calculated to measure the strength of competition between Turkey and Russia. Since the 2000s, considering Russia's trade profile as one of the Turkey's most important trade partner, energy and natural resources in exports and consumer goods in import have a significant share in trade between these countries. In conclusion, despite the increasing trade between the two countries, in terms of assessment of the competitive power and the commodity group, it has been found that leading countries has not been changed.

1 Giriş

24 Ocak 1980 kararı sonrası Türkiye dış ticarete liberalleşme dönemine girmiş olup ithal ikamesine dayalı ticaret yerine ihracata yönelik sanayileşme politikası izleyerek bir taraftan dünya ülkeleri ile ilişkilerini geliştirirken diğer taraftan da dış ticaret hacmini arttırmıştır. Bu dönemden itibaren Türkiye'nin hem ihracatı hem de ithalatı artarken 2000' li yıllara gelindiğinde önemli ölçüde dış ticaret açığı verdiği bilinmektedir. Bu açıdan Türkiye'nin dış ticaret açığının oldukça yüksek olmasının en önemli sebeplerinden biri enerjide dışa bağımlı olmasıdır. Bu noktada Türkiye'nin 2000 dönemi sonrası en fazla ithalat yaptığı ülkeler sıralamasına bakıldığında Rusya'nın ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Bunun sebebi Türkiye'den Rusya'dan yüksek oranda petrol ve doğalgaz ithal ediyor olmasıdır. Dolayısıyla Türkiye açısından Rusya ile olan ikili ticari ilişkilerini karşılaştırmak önem arz etmektedir.

Yıllar	İhracat	İthalat	Dış Ticaret Hacmi	İhracatın İthalatı Karşılama Oranı (%)
2001	924 107	3 435 673	72 733 299	75,7
2002	1 172 039	3 891 721	87 612 886	69,9
2003	1 367 591	5 451 315	116 592 528	68,1
2004	1 859 187	9 033 138	160 706 919	64,8
2005	2 377 050	12 905 620	190 250 559	62,9
2006	3 237 611	17 806 239	225 110 850	61,3
2007	4 726 853	23 508 494	277 334 464	63,1
2008	6 483 004	31 364 477	333 990 770	65,4
2009	3 189 607	19 450 086	243 071 034	72,5
2010	4 628 153	21 600 641	299 427 551	61,4
2011	5 992 633	23 952 914	375 748 545	56,0
2012	6 680 777	26 625 286	389 006 877	64,5
2013	6 964 209	25 064 214	403 463 887	60,3
2014	5 943 189	25 288 597	399 793 888	65,1

Tablo 1. 2001 – 2014 Yıllarında Türkiye – Rusya Dış Ticaretinin Gelişimi (Bin \$) **Kaynak:** TÜİK, 2015.

Tablo 1’de 2001-2014 dönemine ilişkin Türkiye-Rusya arasındaki dış ticaretin gelişimi görülmektedir. 2001 yılında 924.107 dolar olan ihracat miktarı 2008 yılına kadar artmış ve 2008 yılında 6 milyon dolar olmuştur. Küresel krizin etkisiyle 2009 yılında ihracat miktarı azalmış 3 milyon dolar olmuştur. Daha sonra ise 2014 yılına kadar artarak 5 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Diğer taraftan Türkiye ve Rusya arasındaki dış ticarete bakıldığında ithalatın 2001 yılında 3milyon dolar olarak gerçekleştiği, bu miktarın artış eğilimi içinde olduğu ve 2008 yılında 31 milyon dolar düzeyine ulaştığı görülmektedir. 2009 yılında ise tüm dünyada etkisini gösteren küresel krizin etkisiyle ithalat miktarında azalma olmuş ve ithalat 19 milyon dolar düzeyinde kalmıştır. Bu yıldan itibaren de tekrar artarak 2014 yılında 25 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. İlgili tablo’da yıllar itibariyle hem ihracatın hem ithalatın artmasına rağmen ihracat istenilen düzeye ulaşamamıştır. 2001 yılında ihracatın ithalatı karşılama oranı %75 iken 2014 yılında bu oranın %65’e düştüğü görülmektedir.

Mal Grubu Numarası	Mal Grubu Adı
0	Canlı Hayvanlar ve Gıda Maddeleri
1	İçki ve Tütün
2	Akaryakıt Hariç Yenilmeyen Hammaddeler
3	Mineral Yakıtlar, Yağlar ve Alkali Ürünler
4	Hayvansal, Bitkisel Katı ve Sıvı Yağlar, Mumlar
5	Başka Yerde Belirtilmeyen Kimya Sanayi ve Ürünleri
6	Başlıca Sınıflara Ayrılan İşlenmiş Mallar
7	Makineler ve Taşıt Araçları
8	Çeşitli Mamul Eşya
9	SITC’de Sınıflandırılmamış Eşyalar

Tablo 2. SITC - 3’e Göre 1 Basamaklı Mal Grubu Sınıflandırma Listesi *Kaynak: TÜİK, 2015.*

Uluslararası Standart Ticaret Uygulaması (SITC) dış ticarete malların sınıflandırılmasını sağlayan bir sistemdir. SITC-3 sınıflandırma listesi; 10 adet 1 basamaklı, 67 adet 2 basamaklı, 261 adet 3 basamaklı, 1033 adet 4 basamaklı 3121 adet 5 basamaklı koddan oluşmaktadır. Çalışmada SITC-3 1 basamaklı sınıflandırma listesi kullanılmış ve bu liste Tablo 2’de gösterilmiştir.

	2001		2005	
	İhracat	İthalat	İhracat	İthalat
0	151.502.593	12.667.110	365.558.164	41.618.690
1	15.738.254	1.872	22.484.974	3.503.937
2	20.409.627	180.229.193	39.624.897	1.211.993.471
3	3.251.340	2.528.608.829	1.051.762	8.802.278.079
4	344.065	424.232	681.626	36.482.222
5	96.086.410	100.978.518	243.701.590	475.534.682
6	314.547.009	582.160.561	748.858.364	2.255.950.895
7	163.898.209	28.337.267	603.601.165	64.297.107
8	158.160.481	2.060.766	342.340.338	4.733.605
9	168.739	204.271	9.147.064	9.227.191
Toplam	924.106.727	3.435.672.619	2.377.049.944	12.905.619.879

	2010		2014	
	İhracat	İthalat	İhracat	İthalat
0	941.284.900	482.479.527	1.181.253.335	1.826.808.401
1	16.370.868	3.279.884	35.831.818	4.716.589
2	107.731.302	808.941.114	119.415.239	1.525.026.182
3	134.144.745	15.952.774.197	129.646.849	16.493.399.535
4	1.330.425	91.193.885	5.767.074	879.189.040
5	414.658.596	678.236.928	548.387.059	964.390.224
6	1.309.999.580	3.465.514.154	1.584.402.607	3.530.489.374
7	1.083.961.519	63.023.083	1.525.751.831	52.454.210
8	608.160.354	55.151.766	796.493.356	8.255.376
9	10.510.674	46.901	16.240.014	3.868.340
Toplam	4.628.152.963	21.600.641.439	5.943.189.182	25.288.597.271

Tablo 3. SITC-3'e göre Türkiye-Rusya Dış Ticareti (Bin \$) Kaynak: TÜİK, 2015.

Tablo 3'te SITC-3 kapsamında 2001-2014 dönemine ait Türkiye-Rusya ihracat ve ithalat verileri yer almaktadır. İlgili tablo'da yıllar itibariyle veriler incelendiğinde Türkiye'nin Rusya'ya ihracatında en fazla paya sahip olan mal grupları Başlıca sınıflara ayrılan işlenmiş mal grupları (6) ve Makineler ve Taşıt Araçları (7) olduğu görülmektedir. Hayvansal, Bitkisel Katı ve Sıvı Yağlar, Mumlar (4) ve SITC'de Sınıflandırılmamış Eşyalar (9) mal gruplarının ise dönemsel olarak toplam içerisindeki payları oldukça düşük düzeydedir. Diğer taraftan tablo'da yer alan Türkiye'nin Rusya'dan yaptığı ithalat verilerine bakıldığında ise Mineral Yakıtlar, Yağlar ve Alkali Ürünler (3) ve Başlıca Sınıflara Ayrılan İşlenmiş Mallar (6) mal gruplarının toplam ithalat içerisinde en fazla paya sahip oldukları görülmektedir. Genel olarak ithalat içerisinde en az paya sahip olan mal grupları ise İçki ve Tütün (1) ve SITC'de Sınıflandırılmamış Eşyalar (9)'dır.

Bu bağlamda çalışmada, Türkiye'nin ve Rusya'nın karşılaştırmalı ihracat ve ithalat performanslarının belirlenmesi amacıyla karşılaştırmalı üstünlükler mikro bazda (Standart Uluslararası Ticaret Sınıflandırması SITC- 3, 1 basamaklı mal grubu) kullanılmış ve iki ülke için her bir mal grubunun ihracatı ve ithalatındaki üstünlükler açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükler katsayısı ile belirlenmiştir. Söz konusu analiz, 2001 – 2014 yıllarına ilişkin yapılmıştır. Çalışmada Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler indeksi (AKÜ) kullanılarak Türkiye'nin karşılaştırmalı üstünlüğe veya karşılaştırmalı dezavantaja sahip olduğu ürünler incelenmiştir.

2 Literatür Araştırması

Bender ve Li (2002), 1981-1997 dönemine ilişkin çeşitli Asya ve Latin Amerika bölgelerinin imalat sanayi mal grupları ihracatındaki AKÜ katsayılarını hesaplamıştır. Çalışmanın analizinde SITC 3 haneli 1981-1983 ve 1995-1997 dönemleri ortalama AKÜ değerleri hesaplanmıştır. Elde edilen bulgulara göre Doğu Asya ülkelerinin güçlü bir ihracat performansı olmasına rağmen Güneydoğu Asya ve Latin Amerika'daki daha düşük alt kademedeki ekonomilere karşı karşılaştırmalı üstünlüğünü kaybetmektedir.

Batra ve Khan (2005) çalışmalarında 2000-2003 dönemine ilişkin Hindistan ile Çin arasındaki ticarete rekabet gücünü açıklanmış karşılaştırmalı üstünlük yöntemi ile analiz edilmiştir. Sektörel düzeyde SITC (Rev. 3) sınıflandırılmasına göre yapılan analizde Balassa (1965) indeksi kullanılmıştır. Çalışmanın sonucuna göre 2000-2003 dönemi boyunca Çin ve Hindistan'ın ihracat yapılarında önemli bir değişiklik görülmemiştir. Ayrıca Hindistan organik kimyasallar, pamuk, demir ve çelik, giyim aksesuar sektörlerinde, ihraç ettiği malların %32'sinde karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğu sonucuna varılmıştır.

Erlat ve Erlat (2005) çalışmasının amacı AB-15 ülkelerine karşı rekabet avantajı sağlaması bakımından gelecekte Türkiye için lider olma potansiyeli taşıyan ihracat sektörlerini tespit etmeye yöneliktir. Çalışmada 1990-2000 döneminde Türkiye'nin SITC-3'e göre sınıflandırılmış 3 basamaklı ihracatçı sektörlerin verileri kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda Türkiye'de hem dağılımı hem de ihracat payları açısından geleneksel sektörlerin baskın olduğu görülmüştür. Ayrıca Türkiye'nin emek yoğun ve hammaddelede uzmanlaştığı söylenebilir.

Eşiyok (2007) çalışmasında Türkiye'nin rekabet gücündeki gelişmeleri ve dış ticaret yapısını incelemiştir. Rekabet gücündeki gelişmeler Balassa (1965) tarafından geliştirilen açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükler yaklaşımı ile analiz edilmiştir. Çalışmanın sonucuna göre Türkiye düşük ücretlere dayalı ihracat stratejisini emek-yoğun sektörlerle dayandırmaktadır. Bu şekilde geleceğe dönük üretim yapısını teknolojik içeriği ve katma değeri yüksek olan sektörlerle aktarmadıkça rekabet gücü ve ihracat gelirleri artmayacaktır. Dolayısıyla dış açık ve cari açık sorunları artarak var olmaya devam edecektir.

Altay (2008)'e ait çalışmada 1995-2007 döneminde Türk endüstrilerinin AB-15 pazarındaki rekabet gücü düzeyi incelenmiştir. Çalışmanın rekabet gücünü ölçmeye yönelik İhracatta Benzerlik, Balassa Endeksi ve Vollrath Endeksi kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda Türkiye'nin Polonya, Romanya, Portekiz, Çin, Hindistan, Endonezya, İtalya, Tayland, Slovenya, Fas ve İsrail'e karşı Emek yoğun ve Hammadde yoğun endüstrilerde üstünlüğe sahip olduğu görülmüştür. Ayrıca Türkiye'nin Sermaye yoğun mallarda rekabet gücü potansiyeline sahip olduğu ve özellikle AB dışındaki pazarlarda bulunan rakiplerine karşı daha yüksek rekabet gücüne sahip olduğu sonucuna varılmıştır.

Shahab ve Mahmood (2012) çalışmalarında 2002-2009 döneminde Pakistan ile seçilen Asya ülkeleri arasındaki deri ürünlerindeki ticari uzmanlaşma analiz edilmiştir. Ölçüm için açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükler tekniği kullanılmıştır. Analiz sonucuna göre Pakistan örneklem dönemi boyunca seçilen tüm ülkelere karşı deri ürünlerinde yüksek karşılaştırmalı üstünlüğe sahiptir.

Uluslararası iktisat teorisinde dış ticarete ülkelerin rekabet avantajına sahip oldukları ürünün tespit edilmesine yönelik çeşitli yöntemler bulunmaktadır. Teoride en çok bilinenleri Adam Smith'in mutlak üstünlük ve David Ricardo' nun karşılaştırmalı üstünlükler yaklaşımlarıdır (Parasız ve Ekren, 2013). Karşılaştırmalı üstünlükleri ortaya atan Ricardo rekabetçilik üzerine daha çok fiziksel ve doğal etkilere vurgu yaparken, ardından gelen iktisatçılar teknolojik ve beşeri faktörlere önem vermişlerdir. Bu teorinin gelişimi daha sonra Mill, Marshall, Heckscher, Ohlin ve Samuelson tarafından devam ettirilmiştir (Goldin, 1990).

Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler (AKÜ) indeksini sayısal olarak ölçmeye yönelik olarak yapılan ilk çalışmalar Liesner (1958)'e aittir. Ardından bu konuya ilişkin çalışmalar Balassa (1965) tarafından geliştirilmiş ve literatürde Balassa indeksi olarak yerini almıştır (Sandalcılar, 2011). Bu indeks, küresel Pazar yapısındaki ihracatın ulusal yapısını karşılaştırmak ve belirli bir ürünün ihracatını analiz etmek için geliştirilmiştir (De Pablo Valenciano, vd, 2012). Balassa (1965) indeksi aşağıdaki gibi ifade edilmektedir:

$$AKÜ_{ij} = \frac{\frac{X_{ij}}{X_{wj}}}{\frac{X_i}{X_w}}$$

Formüldeki;

$AKÜ_{ij}$: i ülkesinin j malı ihracatı AKÜ indeksi

X_{ij} : i ülkesinin j malı ihracatı

X_{wj} : j malının dünya ihracatı

X_i : i ülkesinin toplam ihracatı

X_w : toplam dünya ihracatını göstermektedir.

Literatürde yer alan Balassa indeksi zamanla değiştirilmiş olup ithalat düzeyleri de formüle dahil edilerek analiz geliştirilmiştir. Bu bağlamda çalışmada AKÜ değerleri hesaplanırken aşağıdaki Balassa indeksi kullanılacaktır:

$$AKÜ_{ij} = \left[\ln \frac{\frac{X_{ij}}{X_i}}{\frac{M_{ij}}{M_i}} \right]$$

Formüldeki;

X_{ij} : i ülkesinin j malı ihracatı

M_{ij} : i ülkesinin j malı ithalatı

X_i : i ülkesinin toplam ihracatı

M_i : i ülkesinin toplam ithalatı ifade etmektedir.

Hesaplanan AKÜ' nün alacağı değerlere göre endüstri, ürün veya ürün grubu açısından karşılaştırmalı üstünlük veya rekabet gücü yorumlanmaktadır. AKÜ değeri 0.50'den büyük olması durumunda mal grubunda karşılaştırmalı üstünlüğün yüksek, -0.50'den küçük olması halinde karşılaştırmalı düşük olduğunu göstermektedir. Ayrıca AKÜ değerinin 0.50 ile -0.50 arasında bulunması halinde karşılaştırmalı üstünlük yüksek veya düşük olması konusunda net bir yorum yapılmamaktadır. Bu bağlamda çalışmada ithalatı da dikkate alan yukarıdaki indeks kullanılarak Türkiye'nin Rusya pazarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlüğü, SITC- 3 bir basamaklı mal gruplarına göre analiz edilmiştir. 2001-2014 dönemine ilişkin veriler Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) veri tabanından elde edilmiştir.

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
2001	3.79	1.53	-0.86	-5.34	1.11	1.26	0.69	3.07	5.65	1.12
2002	2.36	3.7	-1.46	-5.34	2.09	0.99	0.77	4.13	6.33	
2003	2.19	3.36	-1.23	-5.72	-1.12	1.19	0.33	4.1	5.94	7.12
2004	2.87	3.85	-1.61	-7.4	-1.2	0.98	0.29	3.84	7.02	2.9
2005	3.86	3.55	-1.73	-7.34	-2.29	1.02	0.59	3.93	5.97	1.68
2006	4.07	3.59	-1.37	-6.56	-3.71	1.16	0.51	5.11	5.41	0.99
2007	2.34	3.42	-0.9	-3.87	-1.08	1.12	0.61	5.04	6.69	-0.34
2008	1.79	2.44	-0.3	-3.62	-2.57	0.96	0.51	5.85	6.74	3.47
2009	2.03	2.54	-0.36	-3.46	-2.78	0.9	0.83	5.31	3.62	4.71
2010	2.21	3.15	-0.48	-3.24	-2.69	1.05	0.57	4.39	3.94	6.95
2011	1.75	3.31	-0.79	-3.24	-3.44	0.72	0.5	4.91	6.15	3.17
2012	1.17	3.76	-0.86	-3.39	-5.42	0.92	0.89	4.96	6.39	2.48
2013	1.1	3	-0.84	-3.61	-3.74	0.66	0.61	5.3	6.27	
2014	1.01	3.48	-1.1	-3.4	-3.58	0.88	0.65	4.81	6.02	2.88

Tablo 4: Türkiye'nin Rusya Pazarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlüklere Sahip Olduğu Malların AKÜ İndeks Değerleri (2001-2014) **Kaynak:** TÜİK veri tabanından elde edilen verilerle yazarlar tarafından hesaplanmıştır.

Tablo 4'teki veriler incelendiğinde 2001 yılında canlı hayvan ve gıda maddeleri (0) mal grubuna ait AKÜ değeri 3.79 iken yıllar itibariyle azaldığı ve 2014 yılında 1.01'e düştüğü görülmektedir. Dolayısıyla ilgili mal grubunda karşılaştırmalı üstünlüğünün önemli ölçüde azaldığı tespit edilmiştir. Aksine içki ve tütün (1) mal grubunun karşılaştırmalı üstünlüğü yıllar itibariyle artmıştır. AKÜ değeri 2001 yılında 1.53 olup 2014 yılında 3.48'e yükselmiştir.

Akaryakıt hariç yenilmeyen hammaddeler (2) ve mineral yakıtlar, yağlar ve alkali ürünler (3) mal gruplarının AKÜ indeks değerlerinin tüm dönem boyunca ayrıca 4 numaralı (hayvansal, bitkisel katı ve sıvı yağlar, mumlar) mal grubunun da 2003 sonrası negatif değerler aldığı ilgili tabloda görülmektedir. Bu bağlamda AKÜ değerleri genel olarak -0.50'den küçük olduğu için Türkiye bu mal gruplarında karşılaştırmalı dezavantaja sahip bir ülke konumundadır.

Başka Yerde Belirtilmeyen Kimya Sanayi ve Ürünleri (5) mal grubunun AKÜ indeks değeri tüm dönem boyunca 0.50'den büyük olduğu için Türkiye'nin bu mal grubunda karşılaştırmalı avantaja sahip olduğunu söylemek mümkündür.

Başlıca Sınıflara Ayrılan İşlenmiş Mallar (6) mal grubunun AKÜ indeks değerleri incelendiğinde (2003-2004 hariç) 2001 yılında 0.69 değerinin 2014 yılında 0.65'e düşmesine rağmen Türkiye'nin görece karşılaştırmalı üstünlüğünü koruduğu yorumu yapılabilir.

Tablo 4'de Türkiye'nin tüm mal gruplarına ilişkin AKÜ indeks değerlerine bakıldığında Makineler ve Taşıt Araçları (7) ve Çeşitli Mamul Eşya (8) mal gruplarının en yüksek AKÜ indeks değerlerine sahip olduğu görülmektedir. Dolayısıyla Türkiye'nin Rusya pazarında ilgili mal gruplarına ilişkin en fazla karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğu belirlenmiştir.

SITC'de Sınıflandırılmamış Eşyalar (9) mal grubuna ait AKÜ indeks değerinin en yüksek karşılaştırmalı üstünlüğünün 7.12 ile 2003 döneminde gerçekleştiği, 2007 yılında ise -0.34 ile karşılaştırmalı dezavantaja sahip olduğu, tüm dönem boyunca ise istikrarlı bir seyir izlemediği görülmektedir.

3 Sonuç

1980 sonrası dönemde ihracata yönelik sanayileşme politikası izlemeye başlayan Türkiye'nin yıllar itibariyle hem ihracatı hem de ithalatı önemli ölçüde artmıştır. Gelişmekte olan ülkelerden biri olan Türkiye'nin dış ticaret hacmindeki artışa bağlı olarak dış ticaret açığı da artmaktadır. 2000 yılı sonrası dönem açısından dış ticaret açığının yüksek olmasının başlıca sebepleri arasında enerji bakımından dışa bağımlı olunmasıdır. Bu bakımdan Türkiye'nin dış ticarete ikili ilişkileri incelendiğinde Rusya ile olan ticareti göze çarpmaktadır. Çalışmanın amacı Açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükler yaklaşımıyla Türkiye ve Rusya'nın ürün bazında dış ticaret performansını değerlendirmektir. AKÜ yaklaşımıyla SITC-3 bazında 2001 – 2014 yılları arasında yapılan analizden elde edilen bulgulara göre Türkiye, Rusya pazarında Canlı Hayvanlar ve Gıda Maddeleri (0), İçki ve Tütün (1), Hayvansal, Bitkisel Katı ve Sıvı Yağlar, Mumlar (4), Başka Yerde Belirtilmeyen Kimya Sanayi ve Ürünleri (5), Başlıca Sınıflara Ayrılan İşlenmiş Mallar (6), Makineler ve Taşıt Araçları (7), Çeşitli Mamul Eşya

(8) ve SITC' de Sınıflandırılmamış Eşyalar (9) mal grubunda karşılaştırmalı olarak üstün konumdadır. Akaryakıt Hariç Yenilmeyen Hammaddeler (2) ve Mineral Yakıtlar, Yağlar ve Alkali Ürünler (3) mal gruplarında ise Türkiye'nin dezavantajlı konumda olduğu görülmektedir. Üretim ve nüfus artışına paralel olarak enerji ihtiyacının yoğun olarak Rusya Federasyonu'ndan karşılanması, bu mal gruplarında Rusya'nın karşılaştırmalı olarak üstün olmasına neden olmaktadır. Çalışmanın bir diğer bulgusu ise Makineler ve Taşıt Araçları (7), Çeşitli Mamul Eşya (8) mal gruplarında Rusya pazarında Türkiye'nin rekabet gücünün yüksek olduğu, 1 basamaklı mal grubu bazında hesaplanmış AKÜ değerlerinden anlaşılmaktadır. Analiz sonucundan elde edilen bulgular ışığında, Türkiye'nin enerjide dışa bağımlılığını azaltması yönünde hem enerji tasarrufu sağlayacak yöntemler uygulamalı hem de alternatif ve yenilenebilir enerji kaynaklarına ağırlık vermelidir. İhracat yönünden de Türkiye'nin Rusya pazarında sahip olduğu rekabet gücünü sürdürebilmesi için bu alanlarda özellikle AR-GE faaliyetleri ve teknolojik gelişmelere önem vermesi, verimliliğin bu sayede artırması gerekmektedir.

Kaynakça

- Altay, H. 2008. "Karşılaştırmalı üstünlükler teorisi kapsamında Türk endüstrilerinin Avrupa Birliği (15) pazarındaki rekabet gücü düzeylerinin incelenmesi: 1995-2007". *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, **21**, p. 215-239.
- Batra, A., and Khan, Z., 2005. "Revealed comparative advantage: an analysis for India and China". *Indian Council for Research on International Economic Relations*, Working Paper, **168**, p. 1-85.
- Bender, S. and Li, K. W. 2002. "The changing trade and revealed comparative advantages of Asian and Latin American manufacture exports". *Yale Economic Growth Center Discussion Paper*, p.843.
- De Pablo Valenciano, J. Giancinti, M. A. and Uribe, J. 2012. "Revealed comparative advantage and competitiveness in pear". *International Journal on Food System Dynamics*, **3(1)**, p. 1-10.
- Erlat Güzin ve Erlat Haluk, 2005. "Do Turkish Exports Have Comparative Advantage With Respect to The European Union Market, 1990- 2000", *Department of Economics Middle East Technical University*.
- Eşiyok, B.Ali, 2007, "Türkiye Ekonomisinin Rekabet Gücündeki Gelişmeler ve Faktör Kullanım Yoğunluklarına Göre Dış Ticaretin Yapısı", *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, **44**,p. 514.
- Goldin, I. 1990. "Comparative advantage: Theory and application to developing country agriculture". *OECD*.
- Parasız, İ. ve Ekren, N. 2013. **Uluslararası İktisat ve Yeni Yönelimler**, Ezgi Kitabevi.
- Sandalcılar, A. R. 2011. "Türkiye-Suriye Dış Ticaretinin Sektörel Analizi". *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, **25**, p. 3-4.
- Shahab, S. and Mahmood, M. T. 2012. "Comparative advantage of leather industry in Pakistan with selected Asian economies". *International Journal of Economics and Financial Issues*, **3(1)**, p. 133-139.
- TÜİK, 2015. Dış Ticaret İstatistikleri, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1046.